
„Na, ilyen iskolába én is szívesen járnék”

WÉBER PÉTER

A címben szereplő mondat egy 15 éves fiú szájából hangzott el. Nem hiszem természetesen, hogy egy iskolakoncepció életrevalóságát feltételenül a diákok lelkes reagálásán kellene lemérni, de azt hinnem kell, hogy az ő véleményük nélkül iskolát művelni botorság. Mert az elvárt eredmény szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy képesek-e azonosulni a pedagógia és a pedagógus céljaival. Vagyis: hogy a motivációjuk segíti vagy gátolja-e a tanár bármilyen odaadó és hozzáértő munkáját. Ma ugyanis a diákok – és sokszor a tanárok – számára is mélységes homályban marad, hogy igazából mire is jó az az egész megpróbáltatássorozat, amit iskolának nevezünk, ahol annyian töltenek el éveket, évtizedeket örömtelenül, és legtöbbször az ennek megfelelő katasztrofális eredménnyel. Egy ilyen helyzetben komoly esélyei lehetnek azoknak a pedagógiai elképzeléseknek, amelyek a személyiség görcseinek, diszfunkcióinak feloldásában, a külső-belső valóság ténylegesen racionális, funkcionális, érvényes, működőképes, és ezáltal hiteles feldolgozásában és elsajátításában lelik a megoldás kulcsát.

Iskolakoncepció – motivációtól motivációig

A magyar oktatási rendszer ma híján van egy színházi és modern színpadi táncokat oktató művészeti szakközépiskolának. Léteznek középiskolákon belüli tagozatok, de olyan érettségit is adó iskola, amely egész pedagógiai létével a megfelelő színvonalú, egymással eleve komplex kölcsönhatásban megtervezett közismereti, valamint színházi és moderntánc-képzést szolgálná, tudomásunk szerint nincs az egész országban.

Réges-rég nyilvánvaló, hogy a közoktatási görcsök feloldásában különös lehetőségei vannak azoknak a törekvéseknek, amelyek a személyes, egyedi kreatív teljesítményeket állítják motivációs bázisuk középpontjába. Motivációs alap lehet természetesen a bőven tenyésző érvényesülési és karriervágy is. Aztán a kíváncsiság kamatoztatása a tudományos és kutatói vágyakban. Vagy a győzni akarás és a versengés sarkalló erőinek sorompóba állítása – például a sportban. A legnagyobb belső gazdagodáshoz – és ezáltal az eredményes társadalmi beilleszkedéshez – talán mégis a művészi alkotó tevékenységek vihetnek a legközelebb. A drámának, a cselekvés, a tett művészetének pedig még ezen belül is bizonyos értelemben kitüntetett szerep jut: hiszen a színész színpadi cselekvésének összetevői nagyon közel állnak mindahhoz, amit mindannyian minden nap az életben is művelünk.

Persze a színház- és a táncművészet lehetőségeinek kiaknázása nyilvánvalóan még a fentieket figyelembe véve sem tartozik a legsürgősebb feladatok közé. A tervezett iskola pedagógiai komplexitásának szándéka azonban mégis sok olyan általánosítható tapasztalattal kecsegtet, amely enyhítheti a pedagógiai hatékonyság világosan érzékelhető tartós válságát.

A szóban forgó hat évfolyamos szakközépiskola ugyanis vállalni szándékozik, hogy a legkülönfélébb humán szellemi pályákhoz is kellő felkészülést nyújtó érettségi bizonyítványt ad; szakmailag magas szintű alapokkal látja el növendékeit a felsőfokú művé-

szeti tanulmányok folytatásához; illetőleg elősegíti az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott művészeti végzettségek (szakmák) megszerzését.

Célkitűzésünknek megfelelően az iskola minden pedagógiai megnyilvánulásában, egész berendezkedésében különös jelentőséget tulajdonít az emberi léptéknek. Mind az emberi, mind a működési körülmények dimenzióit tekintve azokat a változatokat részesíti előnyben, amelyek lehetővé teszik a minél jobb átláthatóságot, a személyes kontaktusok gazdagságát, a növendékek egyéniségének, egyediségének, önállósági igényének minél teljesebb figyelembevételét, a barátságos, bensőséges légkört, a személyes törekvések kontrollált, de szabad kibontakozását. Nagy jelentőséget tulajdonítunk ugyanakkor az egészséges felelősségérzet és kezdeményezőkézség kialakulásának.

A tapasztalatok szerint a középfokú művészetoktatás egyik legfőbb problémája, hogy a tagozatok lényegében vagy általános tantervű iskolák szervesen részeként működnek – állandó feszültséget generálva így a tagozatos és nem tagozatos működés között, főképpen a tanári karon belül –, vagy monstrumszerű, monolit képződményekként nevelgetik önnön beltenyészetüket – óhatatlanul súrolva ezáltal az enervált arisztokratizmust vagy a nem kevésbé terméketlen bennfentességet és fölényességet.

A tervezett iskola a már említett emberléptékű dimenziókkal igyekszik segíteni ezen. Valamint azzal, hogy ebben az iskolában növendék és tanár/mester ugyanannak az ügynek, az alkotásnak lehet az elkötelezettje – és egyben a tisztos mesterségé is, amely az igazi alkotással mindig együtt jár. Itt a matematika- vagy kémia tanár tudja, hogy nem leendő mérnököket vagy technológusokat nevel, a művészeti gyakorlatot vezető tanár viszont azt, hogy a logikus és fegyelmezett gondolkodás a legihletettebb művésznek sem válik kárára. És ugyanezzel meg kell barátkozniuk a növendékeknek is, ha részesülni akarnak abban, amit az iskola leendő művészi vagy egyéb alkotó pályájukhoz nyújtani tud nekik.

Az iskola a 7. évfolyamtól kezdve neveli növendékeit. Ez nem túl előnyös, mert elkerülhetetlenné teszi az életpálya irányának korai eldöntését, ami később – ha a választás helytelennek bizonyult – hátrányos következményekkel járhat, de sajnos elkerülhetetlen, mivel (főleg a táncban) a művészeti készségek eredményes megalapozását ennél későbbi életkorban nemigen lehet elkezdni. A korai pályaválasztás kockázatát ráadásul az iskola egyértelmű szakmai orientációja is fokozza, hiszen a növendékek csak annyi eséllyel léphetnek át másik iskolába, amennyit a kötelező átjárhatósági előírások, az egységes országos követelményrendszer lehetővé tesz. Ezért a kényszerűen túl korai pályaválasztási döntést úgy próbáljuk ellensúlyozni, hogy növendékeinket tanulmányaik hat éve alatt a tanult művészeti ágakkal rokon „civil” szellemi pályákra is minél magasabb színvonalon igyekszünk fölkeszíteni. Ehhez járul elképzeléseink szerint az érettségi utáni egy-két éves, szakképzettséget nyújtó (színházi titkári, kulturális menedzseri, színház- és hangtechnikai, ügyelői, film- és színházi asszisztensi stb.) szakmai képzés lehetőségének megteremtése.

Mind a hat évfolyamon osztály indítását tervezzük. Az iskolának tehát 190-200 növendéke lenne. Ez nagyjából 11-12 teljes óraszámú tanárból álló tantestületet tételez fel (bár a szakmai-művészeti tárgyak egy részét nyilván óraadók fogják tanítani). A munkához egyidejűleg 5 tanteremre és 2-3 próbateremnek alkalmas helyiségre van szükség. Az iskola sajátos profilja miatt az elhelyezése legcélszerűbben egy művelődési ház délelőtti kihasználatlan termeiben oldható meg. Ez egyben azzal az előnnyel is járna, hogy itt a délutáni gyakorlati és szemináriumi foglalkozások, a produkciók próbái és hasonló tevékenységek sokkal természetesebb környezetben zajlanának, mint egy hagyományos iskolában, az összecsavározott padok és a takarítónők megszokott balhézása közepette.

A művészeti iskolákat, tagozatokat övezi némi gyanakvás. Az eredményeiket sem ismerik el egyértelműen. Sokan a hasznukat is kérdésesnek tartják. Arra hivatkoznak, hogy az ilyen iskolákban diákok és tanárok egyaránt elhanyagolják a „tanulást”.

Bizonyos előítéletekkel nem érdemes vitatkozni. De azért van ezekben az ellenvetésekben némi igazság. A „művészkedésnek” úgy akarjuk elejét venni, hogy maximális mértékben igyekszünk összehangolni a szakmai és az igényes, komoly követelményeket támasztó közismereti tantervet – mind tematikailag, mind terjedelmileg és szerkezetileg – például az átfedések kiszűrésével – minél teljesebb, átfogó harmóniába kívánjuk hozni őket.

Szervezetileg és szerkezetileg a közismereti és szakmai tagozódás azonos „humanisztikus” elveket követ: a növendékek személyiségének, egyediségének maximális figyelembevételét. A közismereti, valamint az általános művészetelméleti tárgyakat a három tanszak növendékei a hagyományos, évfolyamonkénti csoportokban tanulják. Egy-egy csoport, ill. évfolyam maximális létszáma 32-33 fő. A művészeti tárgyakkal (gyakorlattal és elmélettel) a 7-8., ill. a 9-10. évfolyamban két évfolyamból szervezett, a tanszakok szerint tagozódó osztatlan csoportokban foglalkoznak. A 11-12. évfolyamban – az érettségi, ill. a szakmai záróvizsga előtti két évben – a szakmai órák is évfolyamonként szervezett (értelemszerűen felényi létszámú) csoportokban folynak.

évfolyam	prózai	zenés	tánc
	létszám		
7-8.	20	20	25
9-10.	20	20	25
11.	10	10	13
12.	10	10	13
összesen	60	60	76
mindösszesen	196		

A szakmai órákon, gyakorlatokon tehát a létszám a következő képpen alakul:

Ez a rendszer tekintetbe veszi egyrészt a fejlődéslélektani tényezőket, másrészt harmonikusan illeszkedik a követelmény- és vizsgaszintek struktúrájához. És némileg még azt a feszültséget is enyhítheti, amely az egyes növendékek egyenlőtlen fejlődési ritmusából adódik, hiszen a gyengébbek felzárkózására, a kiegyenlítésre az első négy évfolyamon nem egy-egy, hanem két év áll rendelkezésre.

A speciális pedagógiai – ezen belül különösen a tanulási – problémák kezelésének további formáira nyújt lehetőséget a patrónus-, ill. szenior-rendszer. A növendékek nem a szokásos osztályfőnöki ellenőrzés alatt nevelődnek, hanem a tantestület összességéből – a szakmai tanulmányaikat irányító mesterek közül is – a kölcsönös rokonszenv alapján választhatnak maguknak patrónust, aki aztán a hat év folyamán rendszeres konzultációkkal segíti – amolyan „házi orvosként és gyóntatóként” is – az általa patronált növendék teljes emberi fejlődését. Egy patrónushoz 10-15 növendék tartozhat. Ez elkerülhetetlenül létrehozza a növendékek és pedagógusok informális versenyét egymásért. Ennek bizonyára lehetnek hátrányai – de hát egy vágószerszámot is lehet operáló eszköznek meg gyiloknak egyaránt használni.

A szeniorokkal, a szintén önkéntes döntés alapján választott idősebb patronáló növendékekkel hasonló segítő kapcsolatnak kell kialakulnia – a „tanulópárok” mozgalmi allúziói nélkül. A szeniorrendszer természetes terepe inkább a szakmai tevékenység, és a segítő kapcsolat is szakmai-művészeti tekintetben kamatoztatható legelőnyösebben. Eldöntendő és végiggondolandó, hogy a patrónusokat és szeniorokat lehessen-e váltogatni, és milyen esetekben, milyen feltételekkel.

A művészetpedagógiában mindig nehéz kérdés a növendékek tehetségudatának kezelése: egyrészt teljesítményre kell bátorítani, sikerélményhez kell juttatni őket, másrészt visszafogni zabolátlan önérvényesítésüket, kritikátlanságukat önmagukkal szemben.

A megoldásnak több módja is lehetséges. Sokat segít ebben a megfelelő, reális önismeret kialakítása a pedagógia és a lélektan ismert eszközeivel. Továbbá az a tény, hogy a hat év során folyamatosan kötelező produkciós munkában óhatatlanul szembesülnek saját értékeikkel és korlátaikkal, és ennek révén automatikusan formálódik bennük a reális önértékelés igénye és gyakorlata. A szükséges korrekciót hatékonyan segítheti elő a patrónus- és szenior-rendszer is, és további szabályozó eszköz az a körülmény, hogy a kötelező produkciós tevékenységben nemcsak színészként/táncosként kell kipróbálniuk magukat, hanem a mérőben más emberi beállítódást kívánó ügyelői, sűgői, kellékesi, technikusai, asszisztensi, titkári stb. életszerepekben is. Ez egyben felkészíti őket arra a lehetőségre, hogy amennyiben a tehetségük végül is kevésnek bizonyulna ahhoz, hogy életpályájukat gyakorló művészként képzelhessék el, még mindig maradjon viszonylag

kisebb kiábrándulással járó lehetőségük valamilyen másfajta tehetséget igénylő civil pályára folytatására.

Mindezek a strukturális jellegű biztosítékok azonban természetesen mit sem érnek egy olyan tanári kar és olyan mesterek nélkül, akiknek a habitusa, példát sugárzó személyisége a legfőbb minta és biztosíték növendékeik megfelelő magatartásának, élet- és művészettelfogásának kialakulására.

A közismeretek oktatásában világszerte az okozza a legnagyobb fejtörést, hogy rendkívüli mennyiségű ismeretanyagot kellene elsajátíttatni a diákokkal az ehhez elvileg szükséges idő töredéke alatt. Lehetne csökkenteni a tananyagot a valóban elengedhetetlen minimumra, ám ezt a tantárgyi lobbik minduntalan megakadályozzák. Így aztán évszázadok óta lényegében csak a tananyag mennyisége növekszik, miközben ezzel arányosan meredeken zuhan a tényleges elsajátítás eredményessége.

A probléma megoldásának egyik sikerrel kecsegtető lehetősége talán az, hogy az irratlan tényhalmazból megpróbálunk elviselhető mennyiségű, igen gondosan kiválasztott modellt kiemelni, ezekkel kívül-belül nagyon elmélyülten megismerkedni, majd az ily módon megfelelő biztonsággal kezelhető tapasztalatokat – a teljes tény mennyiség integratív áttekintése után – tetszés szerint aktualizálható tudássá érleljük. Nyilvánvaló persze, hogy egy ilyen pedagógiai folyamat eredményes működtetéséhez tengeri előkészítő munkára van szükség. További nehézség, hogy nehezen sztenderdizálható, valamint hogy a pedagógus személyes tudásának, fölkészültségének, moráljának és tehetségének meglehetősen magas fokát tételezi föl. Mégsem látunk más lehetőséget, mint belevágni.

Az iskola cél- és feladatrendszere

Jelenleg (1994. augusztusában) nem létezik olyan törvényi dokumentum, amelyre egy konkrét tantervet építeni lehetne. Ezért két lehetőségre kell egyidejűleg felkészülnünk. Az egyik, hogy nagyvonalakban kidolgozzuk egy olyan tantervi koncepció szerkezetét és működési modelljét, amelyik megfelel a meggyőződésünknek – és amelyet természetesen majd összhangba kell hoznunk az alapidokumentumokkal. A másik lehetőség egy már elfogadott, az itteni elképzeléshez legközelebb álló hatosztályos gimnáziumi tanterv átvétele, amelyet aztán esetleg fokozatosan, évek előkészítő munkája után szelidíthetünk a saját elképzeléseinkhez.

Művészetpedagógiai alapelvek és feladatok

A művészetpedagógiát – bár lehetőségeit nyilvánvalóan nagyra becsüljük – szükségtelen misztifikálni. Annyi azonban nyilvánvaló, hogy a nevelésnek ebben az ágában hangsúlyos szerepe van a személyiség, az induktív és gyakorlati szempontú megközelítés, a konkrétság, a kreativitás, a konfliktustűrés, a szabadság és önállóság, a formaadási fegyelem – és általában az élményszerű (saját élményű) tanulás kérdéseinek. Ezek pedig vitathatatlanul a korszerű pedagógia kulcsfogalmai közé tartoznak.

Szövevényesebb kérdés a tehetség* problémája. Az nyilvánvaló, hogy egy művészeti iskolában voltaképpen minden tevékenységnek a tehetséggondozást kell szolgálnia. De hogyan különböztethető meg a pusztá érzékenység, a sokszor csupán önismerethiányt rejtő öntetszelgő érzékenykedés meg a valódi alkotó tehetség? Egyrészt bizonyára éppen az alkotó, teremtő és – bár gondolkodási sablonjaink számára ez talán szokatlannak tűnik – megbízható jellege által. Másrészt egy „segédfogalom”, a személyiség fogalma által. A tehetség nehezen definiálható tüneményével szemben ugyanis a személyiség

* A tehetség nehezen meghatározható jelenségéről természetesen sok mindent mondtak már. Itt a tehetség fogalmát nagyjából abban az értelemben használom, mint a Nagy József-féle kutatási anyag a tehetségígéret meghatározást – Fejlesztési követelmények. Iskolakultúra, 1994. 1-2. szám – megjegyyezve, hogy a művészi tehetség természetesen adott esetben gyökeresen mást jelent, mint amit a tantestületi-szülői zsargon „tehetséges tanulón” ért.

valamivel egzaktabban megfogható jelenség. A személyiség ismérvei alapján pedig a titokzatos tehetség is megközelíthetőbbé válik.

A pedagógiai cél kettős: elősegíteni a konstruktív, érett, alkotó személyiség kibontakozását, miközben a destruktív, éretlen vonásokat – amelyek a tehetséges emberben sokszor a szokásosnál élénkebben vannak jelen – igyekszünk ellensúlyozni vagy olyan merbe terelni, hogy önnön logikájuk révén, önfejlődési és önszabályozási mechanizmusok által válhassanak konstruktívvá. A személyiség és a tehetség kibontakozását természetesen a korábban említett, két évfolyamonként osztatlan csoportok rendszere is segíti és szabályozza.

Tanterv

A három tanszakon (prózai, zenés színház és tánc) a közismereti és a szakmai tárgyak aránya azonos. Nagyjából 3 : 2 a közismereti tárgyak javára. A szakmai tárgyak tantervi koncepciója részben ki van már dolgozva, de a terjedelmi korlátok miatt itt csak utalunk rá.

A tantervi koncepció lényegi eleme, hogy az elsajátítandó tudásanyagot a képességek és készségek fejlesztése felől közelíti meg. A tantárgyi struktúrának is ez a bázisa.

Fejlesztendő képességek és készségek

A közismereti és szakmai képességek és készségek ugyan nem fedik át teljesen egymást, de mivel az utóbbiak az egész személyiséget mozgósítják, erőszakolt volna a két csoport különválasztása. (Értelemszerű, hogy mondjuk a táncolás olyan képességeket is megkövetel, amelyeket például egy matematikapélda megoldása nem, de a disztinkválásnak ezt a mértékét vélhetően az olvasóra bízhatjuk.) Alább tehát logikai vázát adjuk a teljes személyiség komplex módon fejlesztendő képességeinek és készségeinek.

– (Spontán, irányított és tudatos-átfogó) *figyelem*.

– (Ábrándozó, irányított és tudatos-alkotó) *fantázia*.

– *Megismerés*. Érzékelés; megfigyelés; megnevezés; lényegkiemelés; megértés; emlékezés ű felejtés; kísérlet; kultúra = hagyományozott gondolatok.

– (*Alkotó*) *gondolkodás*. Azonosság és eltérés; mérték; következtetés; helyesség – igazság – hitelesség – érvényesség; problémamegoldás – próbálkozás, hipotézis, modell, struktúra.

– (Emberi) *kommunikáció, 1. Általános szint*: érdeklődés – motiváció; információ; tartalom és forma – az anyag artikulációja; jelrendszerek, stílus; metakommunikáció – gesztus, mimika.

– *Kommunikáció, 2. Beszéd*: hangutánzás; a beszéd zenei–dinamikai elemei (tempó, ritmus, melodika), tagolás, kiejtés (beszédartikuláció), hangsúly és beszédszólam; szókincs; érvelés a beszédben (logikai tagolás, kifejezőerő, stílus – világosság, egyszerűség, tömörség, szemléletesség; oldottság és görcsösség – beszéd és beszélgetés).

– *Kommunikáció, 3. Olvasás és írás*: olvasási szokások; aktív olvasás; tájékozódás (skimming, skipping); helyesírás; íráskép (kalligrafia, képirás).

– *Önismeret, életvitel*. Örömök és keserőségek; a cselekvés külső és belső körülményei; emberi játszmák (alkalmazkodás, megbízhatóság, tolerancia, önkritika, konfliktuskezelés); akarat; érdek, csalás, öncsalás; ösztönösség és tudatosság; az önnevelés technikái (tervszerűség, időbeosztás, felelősség, magabiztosság, ízlés); párválasztás, szexualitás; gyereknevelés.

– *Szokások*. Hatékonyság; tervszerűség; alaposág; asszertivitás (célszerű határozottság); önellenőrzés.

– *Szemléleti formák*. Helyettesítés és képviselő (= metafora); múlt, jelen, jövő; dialektika, paradox jelenségek; tapasztalati rendszerek (kultúra); képletek, világmodellek.

Tantárgyi rendszer

A tananyag készség-, képesség- és ismeretkészletének elrendezése nem a klasszikus tudományszakoknak lényegében a XVIII. század óta változatlan, hagyományos logikáját

követi. Az elrendezés elve a valóság egyes szférái tényleges működésének funkcionális tipológiája.

A fentieket figyelembe véve épül föl a közismereti és szakmai tantárgyak rendszere: a tantárgysávok, ill. a funkcionális tanulási tömbök (epochális) szerkezete. Az óraszámokat is ennek, ill. a majdan megjelenő előírásoknak megfelelően határozzuk meg.

Közismeretek

Elméleti tárgyak

Az elméleti tárgyak is élnek a feladatmegoldások gyakoroltatásának módszerével: megalapozzák, általánosítják, majd integrálják a gyakorlati tapasztalatokat. (A tantárgyak meghatározása után zárójelben felsoroljuk azokat a hagyományos tudományszakokat, ill. tantárgyakat, amelyeknek anyaga részben vagy egészben a tárgyalt ismeret- és tapasztalatanyaghoz tartozik. *Dőlt betűvel* jelezzük a jelen tantárgystruktúrán belüli kapcsolatokat.)

Ember- és valóságismeret

Mindazon képességek és készségek, valamint ismeretek elsajátítása komplex és integratív tantárgy keretében, amelyek az eredményes életvitelhez szükségesek: kommunikáció, önismeret, helyzetfelismerés és -értékelés, konfliktuskezelés, életszervezési szokások, döntési műveletek, személyiség- és csoportlélektani készségek, párválasztás, gyereknevelés stb., ill. a szűkebb és tágabb élettelen környezet.

(Biológia, higiéné, etológia, pszichológia, etnográfia, szociológia, ökológia, geográfia, fizika, kémia, technika, technológia)

Logosz, természetismeret, társadalomismeret, (művelődés)történet, magyar és idegen nyelv

(Művelődés)történet és történelem

A világ- és nemzeti történelem megismerése – összefüggéseiben, folyamatában, eseményeiben; különös tekintettel azokra a mozzanatokra, amelyek a társadalmi élet aktuális gyakorlatában is segítenek eligazodni, valamint a kultúra folyamatainak megértéséhez elengedhetetlenek: technika-, technológia-, tudomány-, eszme-, mitológia-, vallás-, népszokás-, mentalitás-, viselettörténet stb. és az egyes művészeti ágak összehasonlító folyamattörténete. Nem szorítkozik az európai kultúrákra: felöleli a Keletet és Afrikát is.

(Világ- és nemzeti történelem, továbbá a felsoroltak, valamint az ágazati művészettörténetek)

Logosz, társadalomismeret, alkotásesztétika, magyar és idegen nyelv

Alkotás- és befogadásesztétika

Az egyes művészeti ágakban a művészi kifejezés gyakorlati lehetőségeit tárgyalja: egyrészt művészeti áganként, másrészt a művészetek közötti összehasonlítások formájában. Fő módszere a műelemzésből kiinduló általánosítás. Az irodalomnak azért tulajdonít kitüntetett szerepet, mert a nyelvi közeg beható ismerete nagymértékben elősegíti a nyelvvel szoros kapcsolatban álló gondolkodás fejlesztését.

(Világ- és magyar irodalom, ágazati művészetelmélet, zene, rajz, testnevelés)

(Művelődés)történet, logosz, társadalomismeret, magyar és idegen nyelv

Logosz

Az egyetemes törvényeket modellező tudományos és misztikus-mágikus eljárások megismerése és modern alkalmazása valóságmodellként: matematika, elméleti fizika, logika, filozófia, informatika, számítás-technika, csillagászat, mágikus népszokások és hagyományok, üdvtanok (vallások), zene, tánc, a nyelv mint valóságmodell, esztétika, antropológia stb.

(Matematika, fizika, kémia, történelem, magyar, idegen nyelv, filozófia)

(Művelődés)történet, alkotásesztétika, társadalomismeret, természetismeret, magyar és idegen nyelv

Társadalomismeret

A társadalmak működésének általános törvényszerűségei, társadalmi formációk, szociológia, szociálpszichológia; geográfiai, etológiai és statisztikai kitekintés

(Történelem, földrajz, biológia)

(Művelődés)történet, logosz, természetismeret

Természetismeret

Középpontjában az antropocentrikus biológia áll. Az ember előzményeként és mai környezeteként tárgyalja a geológiát, a fizikát, kémiát, biokémiát, botanikát, zoológiát, ökológiát.

(Fizika, kémia, biológia, földrajz)

Logosz, társadalomismeret

Készségtárgyak

Magyar nyelv

Magyar nyelvtan: kommunikáció, leíró nyelvtan stb., de fokozott figyelemmel egyrészt az idegen nyelv(ek) tanulását megalapozó korrekt nyelvszemlélet kialakítására, másrészt a nyelvnek mint kommunikációs (információs) jelrendszernek az elsajátítására, ill. a nyelvtörténetben rejlő tanulságok kidomborítására, valamint a nyelvben tetten érhető esztétikai megnyilvánulásokra.

Idegen nyelv(ek)

A cél egy (angol, esetleg német vagy francia) nyelv olyan szintű elsajátítása, hogy az adott nyelven a növendékek színpad- vagy kameraképesek legyenek. (Tehát kiemelt jelentősége van a kiejtésnek és a „perfekt” beszédmelodikának, valamint a nyelvhez tartozó verbális-kommunikatív kultúra – pl. nyelvi gesztusrendszer – hiteles elsajátításának.) Két nyelv párhuzamos tanulásának csak akkor van értelme, ha ez nem jár szükségképpen azzal, hogy mindkettőt csak feliből-harmadából fogják birtokolni.

Mozgás

Egyésként az egészséges életmódhoz szükséges, az életkornak megfelelő mozgásigényt elégíti ki, másrészt elősegíti a szakmai stúdiumokat a mozgáskészség, mozgáskoordináció és a koncentrációs készség fejlesztésével. Magában foglalja a tánc tanulást, esetleg vívást és lovaglást is.

Választhatóan kötelező gyakorlati foglalkozások

Ezek közül a foglalkozások közül minden növendéknek egyet kötelező választania. Minden évben választhat másikat, de több éven át is kitarthat egy mellett. Hat éves tanulmányai folyamán legalább két stúdiumot fel kell vennie. A foglalkozások lehetőleg kiscsoportban folynak (max. 12-15 fő).

Műelemző és kreatív gyakorlatok

Elmélyült elemzések minden művészeti ágban

Anyagmegmunkálási és tértani gyakorlatok

Különféle anyagok (fa, agyag, fém, üveg, textil, műanyag stb.) kreatív megmunkálása, ill. a tér és a tárgyak, valamint a tér és az emberi test(ek) viszonyának alkotó tanulmányozása, a kifejezés lehetőségeinek megismerésére, új lehetőségek megtalálására.

Interakciós gyakorlatok, szervezés, vezetés

Az eredményes együttműködést fejlesztő gyakorlatok, a szervezési és vezetési készségek és ismeretek megszerzésére, ami aztán némelyeket a rendezői, asszisztensi, sűgői, ügyelői, felvételvezetői, produkciós titkári, kulturális menedzseri, gyártásvezetői stb. vagy bármilyen más, humán jellegű felkészülést kívánó pálya felé irányíthat. Ez a stúdium szorosan összefügg a kötelező produkciós tevékenységgel: annak előfázisa, ill. integrációs lehetősége.

Produkció, (video)újság

Tanulmányai folyamán minden növendéknek rendszeresen részt kell vennie a felkészültségének megfelelő produkciókban. Egy-egy produkció résztvevőinek nem kell feltétlenül azonos évfolyam tagjainak lenniük. A produkciókban nemcsak szerepeket kapnak, hanem technikai, kiszolgáló és szervezési feladatokat is. A produkciós eredmények jelentősen befolyásolják a félévi-évvégi vizsgajegyeket.

Rendszeresen jelentkeznek az iskola nyomtatott vagy videotechnikával előállított újságja. A növendékek ezáltal a zsurnalisztikában szerezhhetnek bizonyos jártasságot. Ez elő-

segíti végső pályaválasztásukat is, ha a művészi ambícióik ábrándnak bizonyulnának. Egyben erősíti kritikai és önkritikai érzéküket, fejleszti az együttműködési készségüket.

Szakmai képzés

A szakmai képzés teszi ki a teljes tanulmányi időnek kb. 1/3-át. Helyszűke miatt részletezni nem tudjuk. A szakmai tárgyak didaktikájában ugyanúgy a gyakorlatból kiindulva jutunk el a tapasztalati és elméleti általánosításokhoz, mint a közismereteknél.

(Ön)ellenőrzés, értékelés, minősítés

A mindennapos pedagógiai gyakorlatban sokszor homályba vész, hogy a fentiek nem öncélú eljárások, hanem pusztán a tanulmányok eredményességének biztosítékául szolgálnak. Amennyiben ezt szem előtt tévesztjük, az ellenkező hatást érhetjük el: csökken a tanulási kedv, és így az eredményesség is. Ugyannakkor tény, hogy ma már a gyerekek nagy része – különféle okok, de igen nagy mértékben a pedagógia működésének gyengeségei miatt – kamaszkorára nem rendelkezik azzal a természetes érdeklődéssel és tudásvágygal, ami a motiváció alapját képezhetné. Ezért tudomásul kell venni, hogy elkerülhetetlen a kényszer alkalmazása. Ennek azonban oly módon kell történnie, hogy a tudással kapcsolatos pozitív beállítódást csak a lehető legkisebb mértékben zavarja meg.

A művészetpedagógiában ez nem olyan nehéz, mivel a szakmai érdeklődés, az önértékelés, a siker vágya és egy sor más tényező jótékonyan befolyásolja a motivációk más okokból általánosan bekövetkezett lanygulását. A művészeti képzésben tág tere nyílik az ellenőrzés és értékelés egyik leghatékonyabb módjának: a folyamatos, személyre szóló értékelésnek. De törekedni kell arra is, hogy voltaképpen a mester és a tanár egész magatartása, reagálásmódja sugallja azt az értékrendet, amely a megmértetés alapja, az értékelés mércéje. Így eljuthatunk az önellenőrzés igényéhez és szokásához, a tanári ellenőrzés pedig ennek alárendelve, a megítélés és értékelés technikai elemeként jelenhet meg. Döntő, az osztályzatokban és más ún. egzakt minősítésekben is kifejeződő szerepet szánunk a kötelező vizsgaprodukciókban, valamint a versenyeken és pályázatokon mutatott teljesítmények értékelésének. Úgy véljük ugyanis, hogy a növendékek munkájának, eredményeinek egészét kell vizsgálat és értékelés tárgyává tenni.

Felvételi feltételek

Az iskolába való felvétel tartalmi feltétele, hogy a jelentkezőnek legyenek adottságai, képességei a választott művészeti ághoz, ezt eredményesen össze tudja hangolni a közismereti követelmények teljesítésével, és mindenképpen igyekszünk a felvétel előtt meggyőződni a jelentkező motivációjáról is. Mindebben nem csak azt vesszük tekintetbe, hogy a jelentkező számíthat-e karrierre a művészpályán, hiszen a humán civil pályákra való felkészítést is célunknak valljuk.

Az iskola alapítványa

Bár állami-önkormányzati fenntartásúnak képzeljük el az iskolát, a színvonalas képzés érdekében további anyagi erőforrásokat is be kell vonnunk. Ezt elsősorban iskolai alapítvány létrehozásával szándékozunk megoldani. Az alapítvány főbb feladatai:

- a speciális fakultatív órák költségeinek finanszírozása
- előkészítő és továbbképző tanfolyamok szervezése
- nyári intenzív továbbképző kurzusok szervezése (külföldieknek is)
- az oktatás tárgyi-technikai feltételeinek gazdagítása
- Ösztöndíjak, jutalmak odaítélése, esetleg tanulmányutak részbeni finanszírozása
- diákönkormányzat munkájának anyagi támogatása
- pályázati és szponzorálási lehetőségek figyelemmel kísérése
- klub finanszírozása

Az iskola klubja

klub a szokásosnál fontosabb szerepet tölt be az iskola életében. A szellemi és társasági élet egészségének tengelye. A diákönkormányzat és a tantestület együtt irányítja: a növendékek, a tantestület és az alapítvány közös fóruma. Nyitott mindenki, a növendékek és a tanárok, mesterek barátai, ismerősei számára is. Összejöveteleit hetenként-kéthetenként tartja.

Prológus

1994. júniusában a VII. kerületi önkormányzat határozattal Elő-Tér néven alapfokú – a zeneiskolai szisztéma szerint működő, délutáni – művészeti iskolát alapított, amely szeptemberben – majdnem háromszoros túljelentkezés mellett megtartott felvételi vizsgák után – három tanszakon (képzőművészet, színház, dzsessztánc és néptánc), közel 170 növendékkal, heti 4 gyakorlati és 1 elméleti órában megkezdte a működését.

Az első lépést megtettük. A következő a művészeti szakközépiskola részletes pedagógiai programjának kidolgozása a fentiek alapján. Az iskolát 1996 vagy 1997 szeptemberében egyszerre több évfolyamon szeretnénk elindítani.

Ha sikerült érdeklődést kelteni az olvasókban és netán kedvük támadt részt venni a várhatóan nehéz és nem is mindig hálás munkában, ne röstelljenek telefon vagy levélpapír után nyúlni: Almássy téri Szabadidő-központ – 267-8709.